

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 100/2018-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 8. februára 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKČIA] [REDAKČIA] [REDAKČIA], [REDAKČIA] [REDAKČIA] Spojené štáty americké, zastúpeného advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS, s. r. o., Hviezdoslavovo námestie 25, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Juraj Bizoň, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 19. ods. 2, čl. 41 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Okresného súdu Bratislava I č. k. 1 P 266/2010-1454 zo 16. marca 2016 a uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 11 CoP 223/2016-1538 z 21. decembra 2016 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKČIA] [REDAKČIA] [REDAKČIA] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. marca 2017 doručená sťažnosť [REDAKČIA] [REDAKČIA] [REDAKČIA] (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 19. ods. 2, čl. 41 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6

ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 1 P 266/2010-1454 zo 16. marca 2016 (ďalej len „napadnuté uznesenie okresného súdu“) a uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 CoP 223/2016-1538 z 21. decembra 2016 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že okresný súd napadnutým uznesením zastavil konanie o nariadenie návratu maloletých detí do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní. Svoje rozhodnutie odôvodnil čl. 12 ods. 3 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (ďalej aj „Haagsky dohovor“) a § 103, § 104 ods. 1, § 146 ods. 1 písm. c), § 148 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku dôvodiac, že dospel k záveru, že v danom prípade boli splnené podmienky na zastavenie konania podľa čl. 12 ods. 3 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí. Okresný súd považoval za preukázané, že maloletým deťom bolo udelené maďarské štátne občianstvo, navštevujú školské zariadenia v meste [REDAKOVANÉ], matka poberá v Maďarsku rodinné prídavky na maloleté deti a žije s nimi v rodinnom dome na adrese [REDAKOVANÉ], Maďarsko.

2.1 Proti napadnutému uzneseniu okresného súdu podal prostredníctvom zvoleného právneho zástupcu odvolanie sťažovateľ ako otec maloletých detí navrhujúc, aby odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie zmenil tak, že jeho návrhu v celom rozsahu vyhovie, alternatívne rozhodnutie súdu prvej inštancie zruší a vec mu vráti na ďalšie konanie. Krajský súd potvrdil napadnuté uznesenie okresného súdu a v odôvodnení svojho napadnutého uznesenia uviedol:

„Z obsahu spisu vyplynulo, že dňa 25.11.2010 bola Okresnému súdu Bratislava I prostredníctvom Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, doručená žiadosť otca maloletých detí, o návrat maloletých detí... do krajiny ich obvyklého pobytu - do Spojených štátov amerických. Okresný súd Bratislava I uznesením zo dňa 20.01.2011, č.k. 1P 266/2010-323 nariadil návrat maloletých detí... do krajiny ich obvyklého pobytu - do Spojených štátov amerických. Krajský súd v Bratislave uznesením zo dňa 28.04.2011, č.k. 11CoP/86/2011-374 predmetné rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil. Na základe nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky II US 584/2011-65 zo dňa 16.05.2012, Krajský

súd v Bratislave uznesením zo dňa 21.09.2012, č.k. 11CoP/419/2012-460 zrušil uznesenie súdu prvej inštancie zo dňa 20.1.2011, č.k. 1 P/266/2010-323 a vec vrátil na ďalšie konanie s poukazom na vek maloletých detí bude povinnosťou súdu prvej inštancie zistiť ich názor spôsobom zodpovedajúcim veku a stupňu vyspelosti detí. Okresný súd Bratislava I uznesením zo dňa 07.12.2012, č.k. 1P/266/2010-570, právoplatným dňa 06.03.2013, nariadil neodkladné opatrenie, ktorým upravil styk otca s maloletými deťmi. Krajský súd v Bratislave uznesením zo dňa 29.01.2013, č.k. 11CoP/36/2013-609, právoplatným dňa 06.03.2013, predmetné uznesenie potvrdil. Okresný súd Bratislava I uznesením zo dňa 21.03.2013, č.k. 1P/266/2010-735 nariadil neodkladné opatrenie, ktorým zakázal matke a maloletým deťom vycestovať mimo územia Slovenskej republiky, s výnimkou dochádzky do školského zariadenia [REDAKOVANÉ], Maďarsko, a to až do právoplatného skončenia konania vo veci samej.

Dňa 20.01.2014 sa matka návrhom doručeným Okresnému súdu Bratislava I domáhala zastavenia konania, nakoľko sa s deťmi nezdržiava na území Slovenskej republiky, svoj pobyt mimo územia Slovenskej republiky súdu nepreukázala. Následne súd prvej inštancie zisťoval pobyt matky jednak prostredníctvom Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Bátorových Kosihách a jednak prostredníctvom Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže. Zo správy Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Bátorových Kosihách súd zistil, že matka sa s maloletými deťmi presťahovala do Maďarska a na adrese [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] sa už nezdržiava. Dňa 21.03.2014 Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže oznámilo súdu prvej inštancie, že na základe šetrenia zistil, že matka má s maloletými deťmi od 09.01.2014 nahlásený trvalý pobyt na adrese [REDAKOVANÉ], Maďarsko, kde maloleté deti aj navštevujú školu. Na základe uvedeného Okresný súd Bratislava I uznesením zo dňa 28.11.2014, č.k. 1P/266/2010-1113 konanie vo veci zastavil. O trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania a súd štátu náhradu trov konania nepriznal. Krajský súd v Bratislave uznesením zo dňa 16.03.2015, č.k. 11CoP/100/2015-1275 predmetné uznesenie súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Následne Okresný súd Bratislava I vo veci doplnil dokazovanie, opätovne rozhodol a jeho rozhodnutie je teraz predmetnom odvolacieho konania.

Ako prvoradé odvolací súd konštatuje, že vzhľadom na fakt, že predmetom konania je návrh otca na nariadenie návratu maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu - do Spojených štátov amerických, súd prvej inštancie ako justičný orgán dožiadaného štátu v danej veci správne postupoval v zmysle článku 12 ods. 3 Dohovoru o občianskoprávných aspektov medzinárodných únosov detí a v tejto súvislosti správne vyhodnotil, že maloleté deti boli premiestnené na územie iného štátu, do Maďarska. Uvedené vyplynulo z celého vykonaného dokazovania, preto so záverom súdu prvej inštancie sa v tomto smere stotožnil aj odvolací súd, ktorý námietky otca prezentované v jeho odvolaní smerujúce k spochybneniu procesného postupu súdu prvej inštancie, právneho posúdenia, ako aj získaniu maďarského štátneho občianstva maloletými deťmi, vyhodnotil ako nedôvodné. Z doplneného dokazovania súdom prvej inštancie totiž vyplynul trvalejší charakter ich pobytu na území Maďarska a to vzhľadom na návštevu školských zariadení deťmi v [REDAKOVANÉ], poberanie maďarských príspevkov, maďarské občianstvo detí ako aj skutočnosť, že matka s deťmi býva v rodinnom dome v [REDAKOVANÉ], ktorý je v vlastníctve rodičov matky maloletých detí.

V rámci vysporiadania sa s odvolacími dôvodmi otca je potrebné uviesť, že odvolací súd nemá povinnosť odpovedať na každú námietku alebo argument v odvolaní, ale iba na tie, ktoré zostali sporné, majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní alebo sú nevyhnutné pre takéto rozhodnutie. Jednou z otázok, ktorej posúdenie nemá relevanciu pre konanie je otázka spôsobu nadobudnutia maďarského občianstva deťmi a ich následná strata slovenského. Je nesporné, že v danom prípade aplikácia čl. 12 ods. 3 Dohovoru nie je spájaná s otázkou štátneho občianstva maloletých detí, ale jeho podstatou je reálna, trvalejšia fyzická prítomnosť dieťaťa na území iného štátu, ktorá v danom prípade naplnená bola, preto možno uzavrieť, že súd prvej inštancie zastavením konania v danom prípade postupoval správne. Aj keby otec maloletých detí bol oboznámený o získaní maďarského občianstva maloletými deťmi, nič by to nezmenilo na posúdení veci, ako aj na správnosti rozhodnutia. Na rozhodnutie nemá vplyv ani odvolacia námietka otca o nedoručení predmetných listín, keďže v čase rozhodovania súdu prvej inštancie bol otec zastúpený právnym zástupcom, ktorý mal právo a mohol nahliadať do spisu a oboznámiť sa s listinami tvoriacimi súčasť spisu.

Na výtku otca o nepreskúmateľnosti rozhodnutia v časti, v ktorej súd prvej inštancie neodôvodnil, prečo zastavil konanie, keďže to v zmysle čl. 12 ods. 3 Dohovoru nebola jeho

povinnosť, odvolací súd neprihliadal, keďže z obsahu spisového materiálu jednoznačne vyplynulo, že deti sa na území iného štátu reálne nachádzajú, čím sa vo svojom rozhodnutí dostatočne zaoberal a dodáva, že na zastavenie konania by dokonca v zmysle predmetného článku Dohovoru postačovala už len vyvrátiteľná domnienka o pobyte detí na území iného štátu.

Pokiaľ otec dôvodil, že súd prvej inštalácie aplikoval nesúvisiace ustanovenia vnútroštátneho predpisu s článkom 12 ods. 3 Dohovoru, odvolací súd poznamenáva, že článok 12 Dohovoru tvorí významnú časť dohovoru, keďže špecifikuje tie prípady, v ktorých sú justičné alebo správne orgány štátu, kde sa dieťa nachádza povinné nariadiť jeho návrat. Tretí odsek predmetného článku pritom obsahuje úplne logické ustanovenie, inšpirované úvahami o hospodárnosti konania, na základe ktorého môžu orgány, ktoré poznajú prípad, zastaviť konanie alebo zamietnuť žiadosť o návrat dieťaťa, ak majú dôvod domnievať sa, že dieťa bolo premiestnené na územie iného štátu. Prostriedky, ktorými môžu dospieť k tomuto záveru, nie sú v článku uvedené, závisia preto na vnútroštátnom právnom poriadku daného štátu. V danom prípade týmto vnútroštátnym predpisom bol Občiansky súdny poriadok v znení účinnom do 30.06.2016, ktorý problematiku nedostatku podmienok konania upravoval v ustanoveniach § 103 a § 104 ods. 1 O.s.p. Vzhľadom na uvedené, odvolací súd dospel zhodne s názorom súdu prvej inštalácie o použití vyššie citovaných zákonných ustanovení.

V spojitosti s námietkou otca týkajúcou sa možnosti súdu postupovať v zmysle čl. 15 ods. 1 Nariadenia Brusel IIa, je potrebné uviesť, že podľa Nariadenia Brusel IIa môžu postupovať len členské štáty Európskej únie, ako aj to, že samotný článok 15 ods. 1 Nariadenia Brusel IIa o prenesení právomoci súdu v návratovom konaní nemožno použiť, keďže predmetný článok sa vzťahuje výlučne na konania vo veci samej, t.j. konania o rodičovských právach a povinnostiach, v ktorých právomoc na meritórne konanie bola založená na základe článkov 8 - 10, resp. na základe článkov 12 a 13 Nariadenia Brusel IIa. V danom prípade však ide o návrat maloletých detí, ktoré nie je konaním o rodičovských právach a povinnostiach, ale konaním o vrátení maloletých detí neoprávnene premiestnených pod jurisdikciu štátu, ktorého súdy majú právomoc meritórne rozhodnúť o rodičovských právach a povinnostiach, ktorými je i rozhodovanie o podstatných veciach týkajúcich sa maloletých detí v prípade nesúhlasu jedného z rodičov. Odvolacia námietka

otca vo vzťahu k prihláseniu detí do inej školy a skutočnosť, že matka vybavila deťom maďarskú štátnu príslušnosť bez súhlasu otca, je v predmetnom konaní irelevantná...“

Sťažovateľ rozdelil svoje námietky do niekoľkých celkov, ktoré ústavný súd rekapituluje v týchto bodoch:

3.1 Prvá námietka – ***porušenie rovnosti zbraní a zásady kontradiktórnosti súdneho konania.***

3.1.1 Sťažovateľ uvádza, že okresný súd si pred vydaním napadnutého uznesenia zabezpečil listinné dôkazy, ktoré nedoručoval na vyjadrenie účastníkom konania a ani pred vydaním rozhodnutia vo veci s nimi účastníkov konania neoboznamoval. Na základe uvedeného bola sťažovateľovi podľa jeho slov odňatá možnosť uplatňovať v konaní svoje procesné práva, keďže sťažovateľ nemal vedomosť o zmene štátneho občianstva jeho detí a nevedel súdu podať možné dôkazy odporujúce záverom súdu o obvyklom pobyte detí, navštevovaní škôl na území Maďarska či poberaní rodinných prídavkov a iné. Ak by boli účastníkom konania o návrat doručené listiny, na základe ktorých vo veci konajúce súdy založili svoje rozhodnutie o zastavení konania, mal by sťažovateľ podľa jeho názoru možnosť vyjadriť sa k nim, sporovať ich vierohodnosť, vyvrátiť ich obsah a ovplyvniť tak následné rozhodnutie súdu prvej inštancie o zastavení konania. Sťažovateľ uvádza, že v tomto prípade súd prvej inštancie zabezpečil do konania listinné dôkazy, od ktorých odvinul svoje rozhodnutie o zastavení konania, a práve tieto mali zásadný vplyv na vynesenie konečného rozhodnutia vo veci samej. Tým, že nebolo v konaní o nariadenie návratu vykonané dokazovanie prostredníctvom oboznámenia listinných dôkazov zabezpečených súdom priamo, resp., že s týmito dôkazmi súd neoboznámil účastníkov konania pred vydaním rozhodnutia vo veci samej ich doručením a nedal im možnosť sa k ich obsahu vyjadriť, došlo podľa mienky sťažovateľa k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces. Sťažovateľ namieta, že krajský súd sa uchýlil len k strohému konštatovaniu, že sťažovateľ mal prostredníctvom svojho právneho zástupcu možnosť nahliadať do spisu a s jeho obsahom sa tak následne oboznamovať. Právna argumentácia odvolacieho súdu v tejto súvislosti je podľa sťažovateľa arbitrárna a ústavne neakceptovateľná, pretože právo účastníka byť v súdnom konaní zastúpený zástupcom samo

osebe neznamená zbavenie povinnosti súdu vykonať v konaní dokazovanie, doručovať účastníkom konania dôkazy zabezpečené v konaní na vyjadrenie, resp. vyjadrovať sa k návrhom na vykonanie dokazovania. Právo nahliadať do súdneho spisu neznamená podľa názoru sťažovateľa to, že vo veci konajúci súd nemusí doručovať účastníkom konania ním zabezpečené listinné dôkazy len preto, že sa spolieha, že účastníci konania sa s nimi oboznámia sami.

3.2 Druhá námietka – *napadnuté uznesenia sa opierajú o dôkazy z rokov 2013 a 2015.*

3.2.1 V tejto súvislosti sťažovateľ poukazuje na to, že listinné dôkazy, na základe ktorých došlo k zisteniu, že maloleté deti sa údajne viac nenachádzajú na území Slovenskej republiky, boli pre rozhodnutie o skúmaní podmienok konania neaktuálne, pretože boli vyhotovené v rokoch 2013 a 2015. Len jeden listinný dôkaz bol z januára 2016, a pritom napadnuté uznesenie okresného súdu bolo vydané 16. marca 2016. Z januára 2016 mal okresný súd podľa sťažovateľa zabezpečený len dôkaz týkajúci sa maďarského štátneho občianstva maloletých detí, ktorý však podľa napadnutého uznesenia krajského súdu nemal význam pre rozhodnutie vo veci samej, keďže vo veci konajúce súdy sa údajne riadili len fyzickým premiestnením detí, a nie ich štátnym občianstvom. Sťažovateľ uvádza, že podľa ustálenej právnej teórie platí, že súd pri rozhodovaní veci nemôže brať do úvahy skutočnosti, ktoré nastali v minulosti, avšak v čase vyhlásenia rozhodnutia už netrvalujú, ako ani anticipovať (predvídať) skutočnosti, ktoré v čase vyhlásenia ešte nenastali. Skutkový a právny stav v čase vyhlásenia rozhodnutia je podľa slov sťažovateľa pre súd záväzný a rozhodujúci v sporových i nesporových konaniach v prípadoch, keď sa rozhoduje konštitutívne alebo deklaratórne. Vo veci konajúce súdy pri vydávaní napadnutých uznesení o zastavení konania vychádzali podľa mienky sťažovateľa z podmienok, ktoré boli v čase vydania rozhodnutí vyše pol roka staré. To sa podľa presvedčenia sťažovateľa týkalo tak stavu navštevovania školských zariadení maloletými deťmi a ich fyzického pobytu na území Maďarska, ako aj údajného zamestnania matky v Maďarsku, ktorý vyplýval z jednostranného vyhlásenia matky uvedenej v jej vlastnej žiadosti o rodinné prídavky vystavenej z roku 2013.

3.3 Tretia námietka – *nesprávny výklad aplikovaných právnych noriem, ktorým došlo k bráneniu práva na výkon rodičovských práv k maloletým.*

3.3.1 Sťažovateľ uvádza, že súdne konanie o návrat maloletých detí do miesta ich obvyklého pobytu k dnešnému dňu trvalo 7 rokov a vo veci konajúce súdy rozhodovali v prevažnej väčšine svojich rozhodnutí v prospech návratu maloletých detí na územie Spojených štátov amerických, v prospech zabezpečenia styku otca s maloletými deťmi a tak, že zakazovali maloletým deťom vycestovať z územia Slovenskej republiky s pomocou matky alebo akýchkoľvek iných tretích osôb. Sťažovateľ namieta, že napadnuté uznesenie okresného súdu a napadnuté uznesenie krajského súdu nemajú žiadnu oporu v na vec sa vzťahujúcich vnútroštátnych, ako aj medzinárodných právnych predpisoch a na základe ich nesprávneho výkladu došlo k popretiu celého účelu a podstaty návratového konania v zmysle jeho regulácie určenej v Haagskom dohovore a nariadení Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenie Brusel IIa“), a tak aj k odňatiu možnosti sťažovateľa osobne sa starať o svoje deti. Sťažovateľ poukazuje predovšetkým na to, že aplikácia čl. 12 ods. 3 Haagskeho dohovoru nie je obligatórna a nezakladá povinnosť vo veci konajúceho súdu zastaviť súdne konanie, predovšetkým nie v stave, keď sa od roku 2010 vykonalo rozsiahle dokazovanie a konanie speje k vydaniu konečného rozhodnutia. V tomto prípade to bol práve čl. 12 ods. 3 Haagskeho dohovoru a ostatné všeobecné ustanovenia, predovšetkým čl. 1, čl. 2 a čl. 11 ods. 3 Haagskeho dohovoru, ktoré podľa sťažovateľa bránili v tom, aby vo veci konajúce súdy konanie zastavili. Ustanovenia označených článkov Haagskeho dohovoru majú podľa sťažovateľa prednosť pred vnútroštátnou úpravou. Podľa sťažovateľa nebolo povinnosťou vo veci konajúcich súdov konania zastavovať, a to predovšetkým aj vzhľadom na zásadu hospodárnosti konania, na ktorú poukázal sám krajský súd vo svojom napadnutom uznesení. Sťažovateľ vyvodzuje záver, že napadnutými uzneseniami okresného súdu a krajského súdu boli porušené jeho práva na ochranu pred neoprávneným zásahom do súkromného a rodinného života, na ochranu rodičovstva, na starostlivosť o deti a ich výchovu, na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, ako aj na zohľadnenie záujmu dieťaťa pri činnosti súdu.

4. Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vydal tento nález:

„Okresný súd Bratislava uznesením zo dňa 16.03.2016, sp. zn. 1P/266/2010-1454 a Krajský súd v Bratislave uznesením zo dňa 21.12.2016 sp. zn. 11CoP/223/2016-1538 porušili právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie zaručené v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a článku 48 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, právo sťažovateľa na ochranu pred neoprávneným zásahom do súkromného a rodinného života zaručené v čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo sťažovateľa na ochranu rodičovstva zaručené v čl. 41 ods. 1 Ústavy SR, právo sťažovateľa na starostlivosť o deti a ich výchovu zaručené v čl. 41 ods. 4 Ústavy SR, právo sťažovateľa na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života zaručené v čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo sťažovateľa na zohľadnenie záujmu dieťaťa pri činnosti súdu v zmysle článku 3 ods. 1, 2 Dohovoru o právach dieťaťa.

Uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 21.12.2016 sp. zn. 11CoP/223/2016-1538 sa zrušuje a vec a mu vracia na ďalšie konanie.

Sťažovateľovi sa priznáva primerané finančné zadostučinenie, ktoré mu je Krajský súd v Bratislave povinný vyplatiť v lehote 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

6. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

III.

K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa napadnutým uznesením okresného súdu

7. Sťažovateľ sa domáha vyslovenia porušenia jeho ústavných práv aj napadnutým uznesením okresného súdu.

7.1 Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd a ochranu základných práv a slobôd poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a ústavný súd až subsidiárne.

7.2 V zmysle princípu subsidiarity ústavný súd poskytuje ochranu základným právam a slobodám iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy.

Ústavný súd sa pri skúmaní podmienok konania o sťažnosti riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Ochrana základných práv a slobôd poskytovaná ústavným súdom prostredníctvom ústavou a zákonom o ústavnom súde upraveného konania o sťažnosti je preto subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak o tejto ochrane nerozhodujú všeobecné súdy (porov. mutatis mutandis II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť (porov. I. ÚS 20/02, III. ÚS 152/03).

7.3 Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

7.4 Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ využil svoje právo podať proti napadnutému uzneseniu okresného súdu odvolanie, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o odvolaní sťažovateľa v danom prípade nepripúšťa možnosť ústavného súdu rozhodovať o napadnutom uznesení okresného súdu, keďže odvolanie predstavuje účinný opravný prostriedok ochrany práv sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému uzneseniu okresného súdu. Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde pre neprípustnosť.

K sťažovateľom (otcom) namietanému porušeniu práva podľa čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa napadnutým uznesením krajského súdu

8. K namietanému porušeniu čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa je potrebné v úvode uviesť, že tento upravuje princíp, že záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, a to aj pri rozhodovaní súdu v ich veciach alebo veciach, ktoré sa dotýkajú ich záujmu.

8.1 Tento princíp bol v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky transponovaný (explicitne, ako aj implicitne) do jednotlivých noriem Civilného mimosporového poriadku (porov. napr. § 117, § 119, § 146 ods. 1, § 147 ods. 2), ako aj zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (porov. napr. čl. 5, § 23 ods. 2, § 24 ods. 4, § 44 ods. 4 a ďalšie). Na ústavnej úrovni sa princíp povinnosti prihliadať na najlepší záujem dieťaťa (maloletého) v konaní pred všeobecným súdom spája najmä so základným právom dieťaťa (maloletého) na súkromie podľa čl. 16 ods. 2 ústavy, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života v zmysle čl. 19 ods. 2 ústavy, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, so základným právom dieťaťa (maloletého), aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohlo vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

8.2 V konaní pred ústavným súdom je však sťažovateľom otec maloletých, a nie sami maloletí. Len deti (maloletí) primárne benefitujú z princípu upraveného čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý našiel v právnom poriadku vyústenie do subjektívnych hmotných a procesných ústavných práv dieťaťa (maloletého) alebo subjektívnych hmotných a procesných zákonných práv dieťaťa (maloletého). Na základe uvedeného tak chýba medzi v sťažnosti namietaným porušením čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a osobou sťažovateľa príčinná súvislosť (kauzálny nexus) a námietka porušenia čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa zo strany sťažovateľa (otca) je zjavne neopodstatnená, keďže namietať porušenie ústavných práv spojených s princípom vyjadreným v čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa je aktívne legitimované dieťa (maloletý).

8.3 Navyše ústavný súd v súvislosti s čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa odkazuje na svoje uznesenie sp. zn. II. ÚS 596/2014 z 30. septembra 2014 (publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2014 pod č. 57/2014), v ktorom uviedol, že na úrovni doktríny medzinárodného práva, ako aj na úrovni samotnej Organizácie Spojených národov prevládol (dnes už konštantný) právny názor, že medzi články Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré upravujú všeobecné zásady/princípy (general principles) a nie sú priamo vykonateľné, ale je potrebné tieto zásady inkorporovať do príslušnej vnútroštátnej legislatívny a aplikačnej praxe, možno zaradiť najmä čl. 2, čl. 3,

čl. 6 a čl. 12 (pozri HODGKIN, R., NEWELL, P. *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. Fully revised third edition. Ženeva : UNICEF Regional Office for Europe, 2007, p. 39, 83, 158; k tomu porov. aj Committee on the Rights of the Child: General Comment No. 5, CRC/GC/2003/5, body 19, 20 a 22). Tento záver podporuje i samotný text týchto článkov Dohovoru o právach dieťaťa („štáty sa zaväzujú“, „štáty zabezpečujú“, „dieťaťu sa poskytuje“). Naopak, k priamo vykonateľným právnym normám Dohovoru o právach dieťaťa je možné zaradiť napr. čl. 7 ods. 1, čl. 10 ods. 2, čl. 13, čl. 16 a pod.

8.4 Na základe týchto konklúzií ústavný súd odmietol sťažnosť vo veci sp. zn. II. ÚS 596/2014 v časti namietajúcej porušenie čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú, keďže táto označená referenčná právna norma Dohovoru o právach dieťaťa neobsahuje priamo aplikovateľné subjektívne právo, ale je všeobecnou proklamáciou (princípom), ktorú je zmluvný štát povinný inkorporovať do svojho právneho poriadku, a orgány aplikácie práva sú povinné tento princíp zohľadňovať pri aplikácii príslušných vnútroštátnych normatívnych právnych aktov.

8.5 Ústavný súd nevidí potrebu nič na uvedenom názore meniť a aj s týmto vedomím konštatuje, že sťažnosť v časti namietaného porušenia čl. 3 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa napadnutým uznesením krajského súdu je aj z dôvodov popísaných v predchádzajúcich bodoch zjavne neopodstatnená.

K sťažovateľom (otcom) namietanému porušeniu ostatných označených práv podľa ústavy a dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu

9. Ústavnému súdu sa opäť dostalo príležitosti vyjadriť sa k štandardom požadovaným vo veciach medzinárodného práva súkromného, medzinárodného a európskeho práva ľudských práv a v neposlednom rade ochrany práv dieťaťa zastrešených konkrétnymi okolnosťami prerokovávanej veci a ústavným poriadkom Slovenskej republiky.

9.1 V širšom meradle možno poukázať na to, že ústavný súd bol v ostatných mesiacoch vyzvaný k preskúmaniu rozhodnutí všeobecných súdov vo veciach týkajúcich sa medzinárodných únosov detí (porov. napr. II. ÚS 361/2014, IV. ÚS 100/2014, II. ÚS 294/2015, II. ÚS 282/2017), konkrétne rozhodnutí vydaných v tzv. návratovom konaní v zmysle Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, ale aj nariadenia Brusel IIa. Tým možno demonštrovať, že téma medzinárodných únosov detí je nanajvýš aktuálna aj v prostredí súkromných vzťahov v rámci slovenskej spoločnosti a ústavnému súdu nie je cudzia.

9.2 Krátkym odbočením od hlavnej línie sťažnosti možno na úvod ozrejmiť, že dôvodom, prečo sa štáty medzinárodného spoločenstva, resp. členské štáty Európskej únie odhodlali k prijatiu Haagskeho dohovoru a nariadenia Brusel IIa bola vidina ochrany detí na medzinárodnej úrovni pred škodlivými účinkami ich neoprávneného premiestnenia alebo zadržania a vôľa stanoviť postup na zabezpečenie ich urýchleného návratu do štátu ich obvyklého pobytu (porov. preambulu Haagskeho dohovoru, preambulu nariadenia Brusel IIa, ako aj čl. 1 Haagskeho dohovoru). Najlepší záujem dieťaťa v návratovom konaní podľa Haagskeho dohovoru a nariadenia Brusel IIa je vždy prvoradý. K naplneniu tejto axiómy Haagsky dohovor a nariadenie Brusel IIa pracujú s vyvrátiteľnou domnienkou, že návrat dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu je pri neoprávnenom premiestnení dieťaťa alebo jeho neoprávnenom zadržaní v krajine únosu (alebo tretej krajine) v najlepšom záujme dieťaťa (keďže miestom obvyklého pobytu dieťaťa je miesto, kde má dieťa rodinné, sociálne, osobnostné a kultúrne zázemie a väzby) s výnimkou tých prípadov, na ktoré pamätajú čl. 12, 13 a 20 Haagskeho dohovoru.

9.3 Aj keď je Haagsky dohovor primárne právnym predpisom určujúcim prostredníctvom kolíznych noriem právomoc súdov členských štátov, v rámci jeho normatívneho textu nezostáva bez odozvy otázka zabezpečenia ochrany najlepšieho záujmu dieťaťa a jeho hmotných práv, pre účely ktorého upravuje výnimky z nariadenia návratu dieťaťa stanovené v čl. 12 a 13 Haagskeho dohovoru, resp. zohľadňuje ľudské práva a slobody dieťaťa v zmysle čl. 20 Haagskeho dohovoru. Inak povedané, samotný Haagsky dohovor pamätá na ústavné práva dieťaťa, ktoré je potrebné brať vážne vo veciach medzinárodných únosov detí.

10. Vec sťažovateľa nie je ústavnému súdu neznáma. Pôdorys pre viacnásobné obrátenie sa sťažovateľa s jeho vecou na ústavný súd možno nachádzať práve v konaní o návrat maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu pred všeobecnými súdmi Slovenskej republiky. Vo veci sťažovateľa ústavný súd už viackrát rozhodol uzneseniami sp. zn. III. ÚS 537/2013, II. ÚS 569/2013, III. ÚS 516/2015, II. ÚS 829/2016, ako aj nálezom sp. zn. II. ÚS 584/2011.

10.1 Momentálne prejednávaná vec sťažovateľa sa však netýka otázky meritórneho záveru všeobecných súdov o návrate maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu, ale rozhodovania všeobecných súdov o zastavení súdneho návratového konania. Túto podstatnú premennú je potrebné akcentovať pri hľadaní odpovede na otázku, či sa sťažnosť sťažovateľa javí v časti namietaného porušenia ním označených práv napadnutým uznesením krajského súdu pri predbežnom prerokovaní ako opodstatnená a je potenciálne možné po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie konštatovať porušenie označených práv sťažovateľa.

11. Kľúčovou je odpoveď na otázku možnej aplikácie a správnej interpretácie čl. 12 ods. 3 Haagskeho dohovoru krajským súdom (resp. všeobecnými súdmi). Podľa tohto ustanovenia „ak justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu má dôvod domnievať sa, že dieťa bolo premiestnené na územie iného štátu, môže zastaviť konanie alebo zamietnuť žiadosť o návrat dieťaťa“.

11.1 Citované ustanovenie Haagskeho dohovoru je právna norma umožňujúca konajúcemu súdu v návratovom konaní zastaviť konanie alebo zamietnuť žiadosť o návrat, ak považuje za preukázané, že dieťa (maloletý) sa nachádza na území iného štátu v čase konania pred konajúcim súdom. Ide o ustanovenie sledujúce na prvý pohľad efektívnosť a hospodárnosť konania, avšak nie samoučelne, ale s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa, a teda aby rozhodovanie o navrátení dieťaťa prebehlo pred príslušnými orgánmi verejnej moci v čo možno najkratšom čase a aby boli ústavné práva tak dieťaťa, ako aj rodičov dotknuté čo možno najmenej vzhľadom na dĺžku konania pred orgánmi verejnej moci.

V procesnom „šate“ sa tak rieši meritórna otázka rozhodovania o návrate dieťaťa s ohľadom na miesto jeho premiestnenia a aktuálneho zdržiavania sa.

11.2 S týmto náhľadom na opísané ustanovenie Haagskeho dohovoru nemožno jeho výkladu a aplikácii spôsobom, ktorý podal krajský súd, nič vytknúť. Krajský súd a okresný súd postupovali v súlade s čl. 12 ods. 3 Haagskeho dohovoru, keď zastavili konanie z dôvodu, že považovali za preukázané, že maloletí boli premiestnení matkou do Maďarska, kde sa v čase konania pred všeobecnými súdmi Slovenskej republiky trvalo zdržiavali.

12. Čo sa týka sťažovateľových námietok, že všeobecné súdy pri konštituovaní uvedeného záveru vychádzali z dôkazov o pobyte maloletých v Maďarsku, s ktorými neoboznámili sťažovateľa a ktoré boli staršieho dáta v porovnaní s prebiehajúcim konaním, ústavný súd zastáva túto pozíciu: Po prvé, namietaná záťaž sa týkala konania pred okresným súdom a sťažovateľ mal možnosť túto namietať v odvolacom konaní a uviesť argumenty na svoju obranu. Po druhé, dôkazy, z ktorých súdy vychádzali pri preukazovaní zdržiavania sa maloletých v Maďarsku si zaobstaral súd *ex officio*, čiže nešlo o dôkazy protistrany, pri ktorých by sťažovateľ v prípade nevedomosti o nich bol postavený do nevýhodnejšej procesnej pozície oproti tejto protistrane. Po tretie, išlo o dôkazy staršieho dáta a konanie pred okresným súdom bolo opakovaným konaním po vrátení veci krajským súdom na ďalšie konanie v minulosti v rámci tejto jednej veci sťažovateľa. Inak povedané, nemožno hovoriť o prekvapivosti konania zo strany súdu, keďže ten už v minulosti (aj) vo veci samej bol nútený pre účely rozhodovania o návrate maloletých zisťovať pobyt maloletých s ich matkou v Slovenskej republike alebo ich prípadné zdržiavanie sa v zahraničí (pozri k tomu aj rozhodovanie okresného súdu uznesením č. k. 1 P 266/2010-735 z 21. marca 2013, ktorým nariadil neodkladné opatrenie, ktorým zakázal matke a maloletým deťom vycestovať mimo územia Slovenskej republiky s výnimkou dochádzky do školského zariadenia [REDACTED]). Po štvrté, krajský súd správne poukázal na to, že sťažovateľ zastúpený advokátom mal možnosť nahliadnuť do spisu počas celého konania a oboznámiť sa so spisovým materiálom (resp. listinnými dôkazmi v ňom žurnalizovanými). Tu ústavný súd poukazuje na zásadu „*vigilantibus iura scripta sunt*“, t. j. bdelym patrí právo, a to o to zvlášť, ak ide o účastníkov konania riadne zastúpených osobou práva znalou (t. j. advokáta). Po piate, opísané dôkazy slúžili na preukázanie právne

relevantnej skutočnosti, ktorú by akékoľvek sťažovateľovo vyjadrenie nemalo spôsobiť zvrátiť, keďže nebolo sporné a objektívny skutočný stav bol taký, že maloletí sa s matkou nachádzajú dlhodobo v Maďarsku, kde navštevujú školské zariadenie a bývajú v domácnosti s ich matkou.

12.1 Ústavný súd si uvedomuje, že by bolo dobré a spravodlivé, resp. priateľskejšie k procesným právam sťažovateľa, keby okresný súd vyvinul aktivitu smerom k účastníkom konania a s dotknutými dôkazmi (zaobstaranými samotným súdom) účastníkov konania v dostatočnom časovom predstihu pred zastavením konania oboznámil. Avšak toto pochybenie okresného súdu, ktoré mu nevytkol krajský súd, nedosahuje vzhľadom na v predchádzajúcom bode pertraktované závery ústavného súdu intenzitu porušenia ústavných práv sťažovateľa.

13. Akcentujúc už komunikované závery ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľa v tejto časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

14. Na záver ústavný súd na poli *obiter dicta* uvádza, že jeho pozornosti neušiel rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) č. 383/13 z 21. júla 2015 v sťažovateľovej veci, ktorým ESLP konštatoval porušenie čl. 8 dohovoru nedostatkom procesnej ochrany sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom vo veci sp. zn. II. ÚS 584/2011. Ústavný súd deklaruje, že v prejednávanej veci sťažovateľa sa oboznámil so závermi ESLP vyplývajúcimi z citovaného rozsudku, avšak tieto nebolo možné transponovať do prejednávanej veci, keďže rozsudok ESLP a jeho závery v ňom uvedené sa týkali otázky možnosti intervencie sťažovateľa do konania pred ústavným súdom v pozícii vedľajšieho účastníka, možnosti oboznámiť sa ako vedľajší účastník po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie so spisom a vyjadriť sa k podanej sťažnosti (vec sp. zn. II. ÚS 584/2011 sa týkala sťažnosti matky maloletých detí sťažovateľa, ktorá napadla sťažnosťou rozhodnutia všeobecných súdov o nariadení návratu maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. februára 2018